

Discussion paper:

Prvi vam je put?

Koliko su političke partije pristupačne onima koji po prvi put izlaze na izbore?

Sarajevo – 23.09.2010.

Uvod

3. oktobra 2010. birači¹ u Bosni i Hercegovini (BiH) izabrat će svoje političke predstavnike putem brojnih izbornih natječaja²

Od kada je u BiH 2006³. godine uveden pasivni sistem registracije birača, na biračkim listama je 15% više imena⁴. Ovaj porast broja novih birača podrazumijeva osobe koje glasaju po prvi put, koje su od prošlih izbora napunile 18 godina. Visoki predstavnik i specijalni predstavnik EU, Valentin Inzko, naglasio je da „80 000 mladih ljudi, koji će po prvi put imati pravo glasa 3. oktobra, mogu napraviti preokret u političkom okruženju“ u BiH.⁵

Jedna od glavnih funkcija političkih stranaka je mobilizacija podrške glasača⁶ „prodajom“ svojih političkih platformi i vrbovanjem novih pristalica. U kontekstu promjena u izbornoj demografiji, da li BH političke stranke iskorištavaju mogućnost da pridobiju podršku mladih birača kada ovi pokažu interes za njihovu platformu? Posebno je interesantno proučavati ovu temu u predizbornom periodu, kada brojne političke vođe javno daju izjave o važnosti mobilizacije birača usmjerene na mlade.

Političko okruženje u BiH uglavnom je podijeljeno duž etničkih linija. Političke stranke, s nekoliko iznimki, natječu se uglavnom za glas unutar sopstvenih etničkih zajednica, a čak i stranke koje se deklarišu kao multietničke, poput Socijaldemokratske partije (SDP), ne percipiraju se uvijek na taj način⁷. Od općih izbora 2006. godine, javilo se nekoliko novih političkih stranaka u BiH. Među njima su „Naša stranka“ (NS), osnovana 2008., koja se deklariše kao multietnička politička stranka, i „Savez za bolju budućnost BiH“ (SBB) formiran 2009., koji se deklariše kao promotor bošnjačkih interesa.

Kako bismo ocijenili koliko su pristupačne političke stranke novim pristalicama, upotrijebili smo profil birača koji glasa po prvi put – Birač X. Birač X nedavno se vratio u BiH (Općina Centar, Sarajevo) iz inostranstva i

---

¹ U junu 2010. bilo je 3 128 530 registriranih glasača uključujući redovite birače, raseljene osobe u zemlji i glasače u inostranstvu. Za 71 politički subjekat je potvrđen izlazak na izbore, uključujući 47 političkih partija, 11 koalicija i 13 nezavisnih kandidata. Svi podaci su dostupni u OSCE/ODIHR Izvještaju Misije o procjeni potreba: <http://www.osce.org/documents/odihr/2010/07/45519_en.pdf>.

² Bosanskohercegovački birači izabrat će tri člana državnog Predsjedništva i članove Zastupničkog doma na državnom nivou. Glasači u Republici Srpskoj (RS) izabrat će predsjednika (i potpredsjednika) entiteta kao i Narodnu skupštinu RS. Konačno, glasači u Federaciji Bosne i Hercegovine (FBiH) izabrat će Predstavnički dom FBiH, kao i predstavnike u kantonalnim skupštinama.

³ Amandmani na Izborni zakon iz marta 2006. godine promijenili su sistem registracije glasača iz aktivnog u pasivni. Centralni birački spisak iz kojeg se sastavljaju birački spiskovi, zasnovan je na službenoj evidenciji koja je poznata kao „Sistem zaštite ličnih podataka građana“ (Citizens Identification Protection System – CIPS). Svaki građanin koji je napunio 18 godina starosti dužan je prema zakonu registrirati se u CIPS-u i time je automatski uvršten na birački spisak.

⁴ Centralna izborna komisija BiH: <<http://www.izbori.ba/>>.

⁵ Kancelarija Visokog predstavnika: http://www.ohr.int/ohr-dept/press/pressr/default.asp?content_id=45288, 9. septembar 2010.

⁶ Više o „Ulogama i definiciji političkih partija“ molimo pogledajte ACE Electoral Knowledge Network: <<http://aceproject.org/ace-en/topics/pc/pca/pca01/pca01a>>.

⁷ Parlamentarna skupština Vijeća Evrope, „Posmatranje općih izbora u Bosni i Hercegovini“, objavljeno 22. novembra 2006.: <<http://assembly.coe.int/Main.asp?link=/Documents/WorkingDocs/Doc06/EDOC11101.htm>>.

nije odlučio za koga će glasati na općim izborima u oktobru 2010. Nepristrasan i neinformiran, Birač X nije imao niti jedan specifičan izvor informacija osim čitanja kandidatskih listi u novinama. Birač X je telefonski kontaktirao petnaest unaprijed izabranih političkih stranaka, uključujući političke stranke na vlasti i u opoziciji i iz Republike Srpske (RS) i iz Federacije BiH (FbiH). One su izabrane zbog svog značaja u političkom okruženju BiH, bilo jer su glavne političke snage bilo jer su pridošlice u političku arenu.

Podaci su prikupljeni u petak, 26. augusta, u ponedjeljak, 29. augusta i u utorak, 30. augusta 2010.⁸ putem polustrukturirane telefonske ankete pozivima na reklamirane telefonske brojeve političkih stranaka. Svakoj osobi koja se javila na telefon, kao i onim osobama kojima je Birač X bio prosljeđen, Birač X se predstavio isto i postavio im je ista pitanja. Koristeći ovaj kvalitativni pristup prikupljanja informacija, izvršena je analiza podataka da bi se ocijenila njihova sposobnost da se angažiraju, pruže informacije, pozovu Birača X na političke događaje i promoviraju svoje aktivnosti, i konačno, da li se dovoljno trude da zadobiju njegovu podršku.

Svaki dio vježbe opisuje jedan aspekt interakcije Birača X sa predstavnikom političke stranke tokom telefonskog razgovora.⁹ Smjestili smo stranke unutar tri grupe (1-zadovoljavajući, 2-prosječan, 3-nezadovoljavajući) koje su nam omogućile da identifikiramo i rangiramo šire trendove. Svaka stranka je ocijenjena pojedinačno u svakoj oblasti, a stranke su grupisane po ocjenama. Grafikoni koji se nalaze ispod predstavljaju prosječnu ocjenu za svaku grupu (x-osa) kao i broj političkih stranaka koje su se kvalificirale u pojedinačne grupe. Detaljan opis kriterija ocjenjivanja i strukture pitanja može se naći na našim web stranicama.¹⁰ Rezultati stranaka nisu objavljeni kako bi se uklonila svaka potencijalna pristrasnost u predstavljanju njihove pristupačnosti Biraču X.

Ova vježba i rezultati koji su ovdje sadržani ne ocjenjuju stranke zbog sadržaja platformi, niti zbog drugih medija koje koriste da kontaktiraju mlade birače.

---

⁸ Datumi imaju posebnu važnost. Intervjui su završeni tri do pet dana prije početka perioda zvanične kampanje (3. septembar – 1. oktobar 2010.). Očekivalo se da će stranke imati timove u okviru kampanje spremne za početak kampanje dok će intervjui biti završeni prije zvaničnog početka.

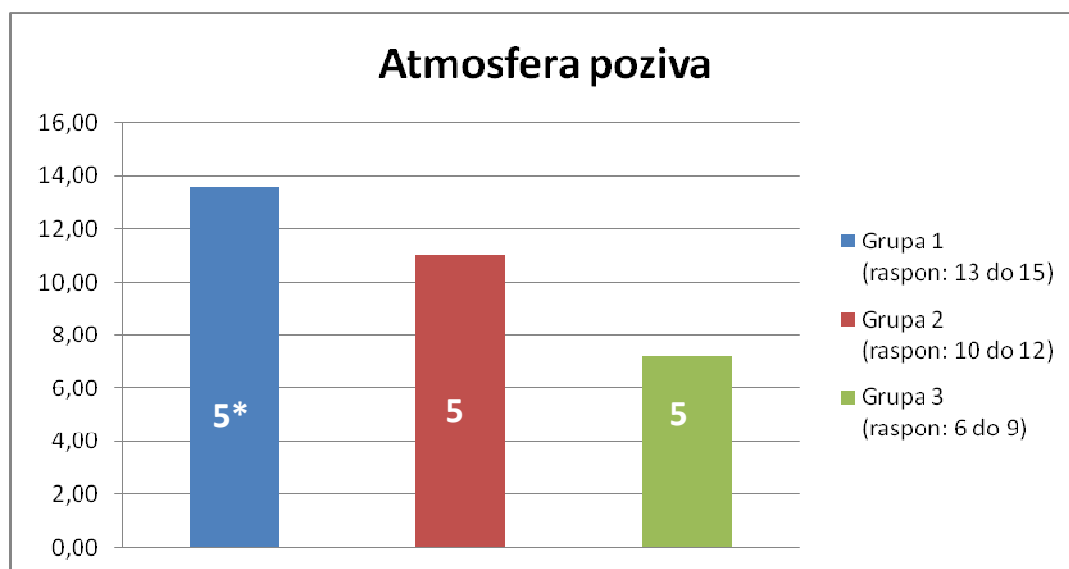
⁹ Iako se trajanje poziva nije pratilo kao validna karakteristika za ovu vježbu, čitalac treba imati na umu da su trajali od 2 do 10 minuta, ode čega je šest poziva trajalo ispod 3 minute i pet više od 7 minuta.

¹⁰ www.populari.org i www.fortynine.org

Dobri maniri ne koštaju ništa

Kada zovete informacije, očekujete da će vam odgovoriti na učtiv i prijateljski način, a još više kada zovete političku stranku u predizbornom periodu.

Prvi dio ove vježbe za cilj je imao ocijeniti opću atmosferu poziva. Baziran je na sljedećim kategorijama: pozdrav, učtivost i prijateljski pristup, kao i informativnost o njihovom programu i informacije kada će predstavnik biti dostupan da porazgovara sa Biračem X. Konačno, ocijenili smo koliko je truda bilo potrebno da se političke stranke dobiju preko telefona.

* Broj označava koliko se političkih stranaka kvalificiralo za pojedinačnu grupu.

Grupa 1 SBB, PDP, NS, LDS, HDZ 90

Političke stranke u ovoj grupi imale su uglavnom dobar učinak u ovoj kategoriji. Osobe koje su se javljale na telefon predstavile su se na učtiv i prijateljski način, navodeći svoje ime i radno mjesto, kao i lokaciju stranačkih prostorija gdje ih se može posjetiti. Pokazali su iskren interes za privlačenje pažnje Birača X: *"Vi prvi put glasate i želite znati više o našem programu? To je fantastično!"* Birač X imao je dojam da mu je pridana važnost i da bi mu definitivno bilo ugodno duže pričati sa svakom osobom iz ove grupe. Bili su veoma pristupačni, a bio je potreban samo jedan ili dva pokušaja da ih se dobije.

Grupa 2 SDP, BPS, SDS, HDZ, SDA

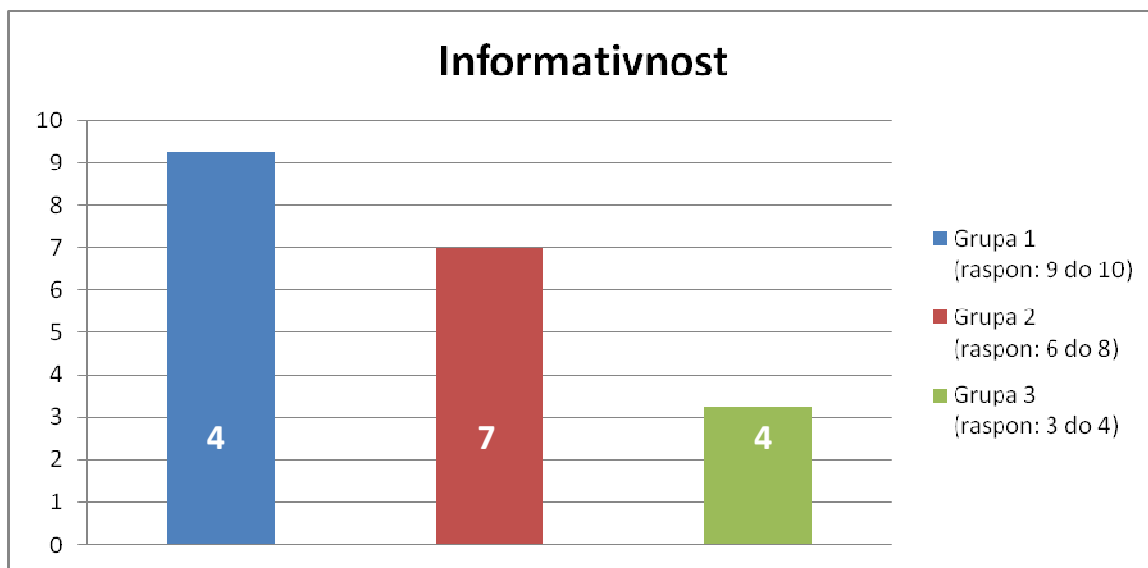
U poređenju s grupom 1, grupa 2 ponašala se na manje profesionalan način. Prezentacione vještine osoba koje su se javile na telefon bile su ponekad slabe i čak nejasne. Ipak, dvije intervjuirane osobe u ovoj grupi predstavile su se na veoma učtiv način. Birač X morao je mnogo više da se potruži nego sa grupom 1 kako bi dobio osnovne informacije o njihovom programu i informaciju koga da kontaktira kako bi dobio više informacija. Kada je prebačen starijem članu stranke, intervjuirane osobe niti su bile voljne niti kompetentne da odgovore kao oni iz prve grupe. Birač X imao je poteškoća da dođe do nekih od osoba iz ove grupe.

Grupa 3 DNZ, NSR-B, SBH, SNSD, SRS

Političke stranke u ovoj grupi su definitivno podbacile u ovoj kategoriji. Biraču X je trebalo nekoliko pokušaja da ih kontaktira. Osobe koje su se javljale na telefon uglavnom su bile nepristojne, a neke su čak odbile da razgovaraju telefonom pod izgovorom nedostatka vremena. Jedan od njih jedva je čekao da prvom prilikom završi razgovor. Općenito govoreći, nisu učinili nikakav napor da pokušaju privući Birača X da glasa za njih. Odgovor jedne osobe na pitanje zašto bi Birač X trebao glasati za tu stranku, je glasio: *"Razlog zbog kojeg sam se ja pridružio stranci je previše subjektivan i ne bi bio od koristi. Zapravo postoji milion razloga, a ja nemam vremena da ih sad nabrojim preko telefona."*

(Pokušavajući) biti informiran birač

Na temelju profila birača koji po prvi put ima pravo izaći na izbore, utvrdili smo da su najvažnija pitanja nezaposlenost mladih i obrazovni sistem, koja su od presudne važnosti za mlade u BiH. Ovaj dio zadatka proučava kapacitet svake od odabranih političkih stranaka da obezbijedi Biraču X tačne informacije u ova dva područja. Također za cilj ima ocijeniti pristupačnost svake stranke bez obzira da li su ili nisu bili u stanju odgovoriti na licu mjesta ili su morali preusmjeriti Birača X na nekog drugog ili na različitu stranačku strukturu.

Grupa 1 SBB, PDP, LDS, HDZ 90

Sve političke stranke u grupi 1 bile su u stanju obezbijediti Biraču X detaljne informacije o kandidatima za Opće izbore 2010 i o programima stranke. Osobe su odgovarale na pitanje uz dragocjene primjere relevantne za interes Birača X. Na primjer, Birač X imao je mogućnost da porazgovara sa visokorangiranim predstavnikom stranke koji je detaljno obrazložio šta njihova partija poduzima u poljima politike za mlade i ekonomskog planiranja. Većina osoba u ovoj grupi bila je u stanju odgovoriti na pitanja na licu mjesta, bez konsultacija sa drugim kolegama ili preusmjeravanja na druge strukture.

Grupa 2 NS, SDS, BPS, HDZ, SNSD, SBH, NSR-B

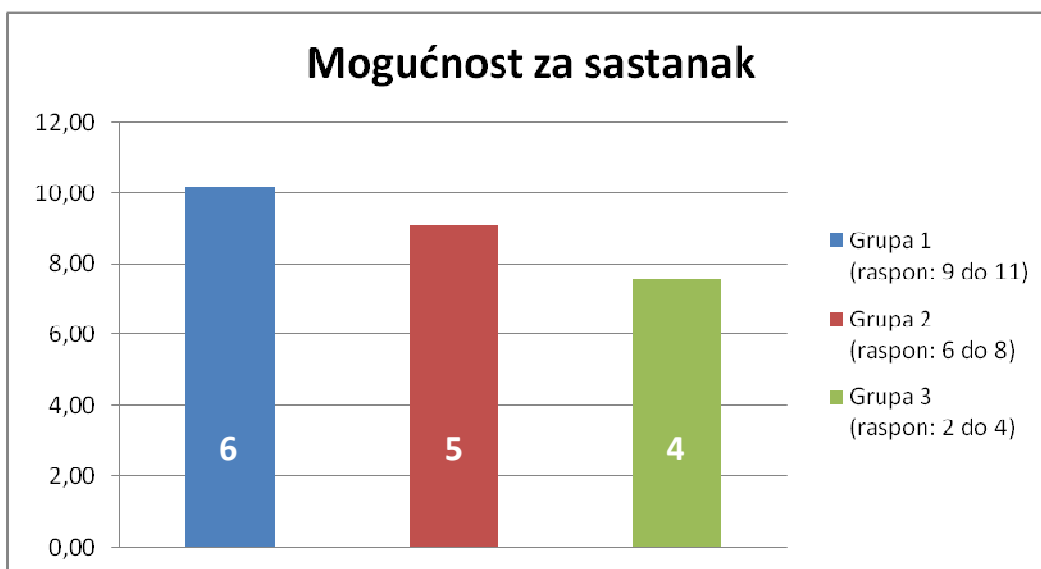
U grupi 2 bilo je potrebno više napora da se prikupe informacije bilo o kandidatima bilo o političkim platformama. Neki od intervjuiranih ipak su pokazali posebnu posvećenost tom zadatku poput onih u grupi 1: *"Pucaj [pitanje]! Sad nemam mnogo vremena ali ću pokušati da odgovorim kratko i najbolje što znam."* Ali ostali su dali malo ili niti jednu informaciju o ovim pitanjima. Kada su dali Biraču X malo informacija, činilo se kao da imaju unaprijed pripremljene odgovore. Nisu prosljeđivali poziv osim ukoliko Birač X nije insistirao. Samo jedna osoba koja je obećala da će nazvati u ovoj grupi to je i učinila.

Grupa 3 SRS, SDA, DNZ, SDP

Osobe koje su se javljale na telefon u ovoj grupi ili su odbile da daju informacije ili su priznale svoj nedostatak znanja o političkoj platformi ili kandidatima. Opravdavali su nedostatak znanja svojom pozicijom: *"Ja sam samo sekretar/tehničar,"* i molili su Birača X da nazove ponovo ili da ostavi broj svog mobilnog telefona. Sve osobe iz ove grupe obećale su da će nazvati, ali nikad nisu. Pored toga, osobe iz ove grupe odbile su da prosljede poziv Birača X. Jedna je osoba objasnila da je *"sjedište potpuno prazno. Svi uskoro pokrećemo kampanju, i svi su van ureda."*

Možemo razgovarati, možemo se i upoznati

Ovaj dio vježbe temelji se na nekoliko indikatora. Prije svega, da li je politička stranka bila na raspolaganju za susret sa Biračem X i da li su pokazali spremnost. Drugo, koja je pozicija predstavnika stranke s kojim bi se trebao susresti Birač X u stranačkom aparatu. I konačno, o kojem vremenskom okviru se radi između telefonskog poziva i mogućeg sastanka?

Grupa 1
PDP, NS, LDS, SNSD, SBB,
HDZ 90

Grupa 2
DNZ, BPS, SDS, SDA, HDZ

Grupa 3
SRS, SDP, SBH, NSR-B

Sve političke stranke u ovoj grupi su odmah predložile sastanak sa Biračem X. Predložili su susret sa visokorangiranim predstavnikom stranke, kao što je predsjednik kantonalnog stranačkog odbora ili sa kandidatom. Kada nisu spomenuli ime kandidata, predložili su posjet sjedištu kako bi se pregledala lista kandidata i upriličio susret s bilo kim ko je dostupan. Jednom prilikom, Birač X je bio pozvan da se susretne sa predstavnikom asocijacije mladih (potpredsjednik). Vremenski okvir za sastanak bio je kratak (isti dan ili unutar sljedećih 24 sata), i pokušali su se prilagoditi rasporedu Birača X ponekad sugerirajući drugi datum i vrijeme.

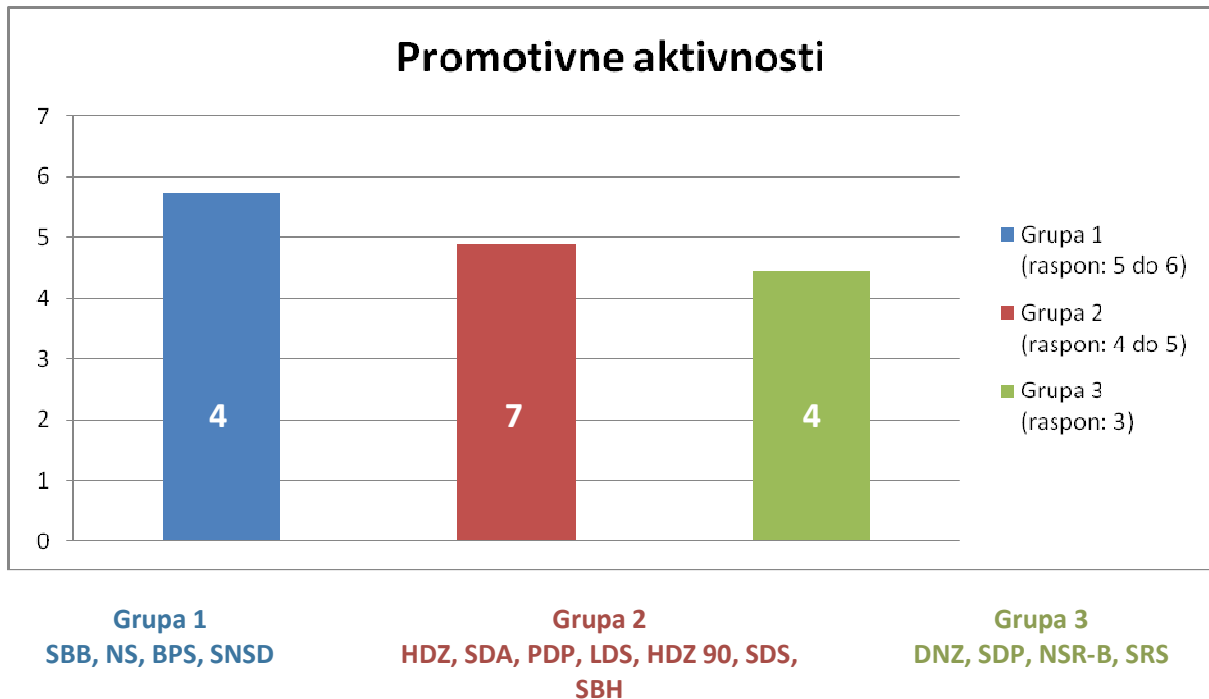
Kao i u prethodnoj grupi, sve političke stranke u grupi 2 prihvatile su da se sastanu sa Biračem X. Međutim, osim dvije političke stranke, nisu bili oduševljeni ličnim susretom. Birač X morao je nekoliko puta da zamoli kako bi ugovorio sastanak. Jedan sugovornik iz ove grupe spomenuo je mogućnost sastanka sa predstavnikom asocijacije mladih, a dva sa srednje rangiranim predstavnicima kao što su zvaničnici za komunikaciju i vrbovanje. Vremenski rok za mogući sastanak uglavnom je bio kratak, ali neke političke stranke iz grupe 2 predložile su sastanak *“najranije za dvije sedmice, jer smo veoma zauzeti pripremanjem kampanje.”*

Političke stranke iz ove grupe nisu bile oduševljene sastankom, a Birač X je automatski preusmjeren u sjedište partije. Nije precizirano s kim niti kada će biti moguće sastati se sa predstavnikom stranke. Jedna osoba je rekla: *“Sve neophodne informacije nalaze se na webstranici, nemamo protokole za slučaj sastanaka uživo.”* Jedan sugovornik u ovoj grupi spomenuo je mogućnost održavanja sastanka, ali malo je bilo vjerovatno da se to desi. Bilo iz razloga što sugovornik nije precizirao ime osobe s kojom se Birač X može sastati bilo da su spomenuli ime osobe, ali nisu nazvali kako su obećali kako bi ugovorili termin.

Politički marketing za početnike

Brojne studije naglašavaju da politički marketing ima pozitivan učinak na biračko ponašanje biračkog tijela¹¹.

Ovaj dio vježbe zamišljen je da odredi da li su političke stranke spontano pozvale Birača X na javni događaj kao što je politički skup. Birač X nije postavljao pitanja o događajima, o tome na koji način može postati član ili kako može doći do promotivnog materijala.

Političke stranke u ovoj grupi nisu mogle učiniti više da privuku birača koji prvi put izlazi na izbore. Birač X bio je pozvan na javne događaje (poput skupova koji su se održavali isti dan ili za manje od sedam dana), uključujući dva poziva na sastanke asocijacije mladih. Tri su ponudile članstvo u stranci, ali su uvjeravale Birača X da nema pritiska koristeći kondicional. Tom prilikom Birač X je obaviješten da je više nego dobrodošao u sjedište te da pokupi onoliko materijala koliko mu je potrebno.

Niti jedna politička stranka iz grupe 2 nije pozvala Birača X na javni skup. Samo su dvije predložile da postane član stranke, ali nisu naglasile da nema pritiska i da Birač X može ispitati ovu mogućnost pri posjeti sjedištu. Svi su ipak ponudili promotivni materijal.

Niti jedna politička stranka u ovoj grupi nije pokušala promovirati svoje aktivnosti. Nisu pozvali Birača X na javne događaje i nisu spomenuli mogućnost u članjenja u stranku. Pored toga, nisu ponudili nikakvu vrstu promotivnog materijala.

¹¹ Molimo pogledajte članke dostupne online kao što su International Institute for Democracy and Electoral Assistance: <<http://www.idea.int/>>, National Democratic Institute: <<http://www.ndi.org/>>, ACE Electoral Knowledge Network: <<http://aceproject.org/>>.

Zaključak

Cilj ove vježbe bio je razumjeti koliko su pristupačne političke stranke mladim glasačima koji im se obraćaju. Kako bismo to testirali, naš Birač X, koji po prvi put ima pravo glasa, postavio je ista pitanja predstavnicima 15 političkih stranaka. Pristupačnost svih stranaka ocijenjena je prema istom setu kriterija.

Ova vježba nije ocjenjivala sadržaj stranačkih platformi. Ona prikazuje odgovore političkih stranaka u situaciji u kojoj im se mladi glasač koji po prvi put ima pravo glasa obratio tražeći informacije. Kao takvi, dobili su priliku da se obrate mladom biraču. Uprkos nedostatku političkog znanja, Birač X je bio veoma razuman u svojim očekivanjima koja je imao od petnaest stranaka koje je kontaktirao. Nažalost, većina kontaktiranih stranaka nisu bile u stanju zadovoljiti ova očekivanja.

Većina političkih partija je pokušala staviti Birača X u određene okvire, pitanjima o godinama starosti, općini prebivališta i zanimanju. Ovakav pristup pokazao se pozitivnim kada se koristio da se Birač X preusmjeri odgovarajućem članu partije ili uredu. Međutim, neke partije ostavljale su na Birača X dojam da je njegov profil odlučujući faktor u tome da li žele glas Birača X. Na primjer, neki odgovori podrazumijevali su sljedeća pitanja: *“Možete li ponoviti svoje prezime?”* *“Odakle zovete?”* *“Molim vas, ne zovite ponovo”* *“Kontaktirat ćemo vas kada odredimo osobu koja je ovlaštena da razgovara s vama.”* Zbog ovog se Birač X osjećao veoma neprijatno, i malo je vjerovatno da će se povezati sa takvom partijom, ili je preporučiti drugima.

Politička je realnost da se neke stranke radije oslanjaju na svoj birački nukleus nego da angažiraju nove pristalice. Iako su političke partije deklarativno prepoznale važnost osoba koje po prvi put imaju pravo glasa, to nisu praktično pokazale. Razlog tome je možda činjenica da ne razumiju kakav je to izborni potencijal. Ukoliko su stranke protraćile priliku da angažiraju glasača koji je odvojio vrijeme da ih nazove, kako se mogu nadati da će pridobiti podršku hiljada glasača koji nisu nazvali. Čak i one političke stranke koje su uspjele prenijeti poruku svoje političke platforme i koje su aktivno pokušale privući ovog novog glasača još uvijek nisu napravile dovoljno da ga u potpunosti angažiraju. Za političke partije koje su ostavile najlošiji utisak i mnogo neodgovorenih pitanja, malo je vjerovatno da će ih Birač X uzeti u obzir 3. oktobra 2010.

Eksperiment koji smo napravili, bila je prilika da političkim strankama da vrbuju motiviranog mladog glasača. Međutim, većina ih nije uspjela angažirati ga na pravi način, često posežući za nacionalističkom retorikom, dok su se druge pokazale jedva sposobne da ga uopće angažiraju. U ovoj kratkoj analizi, nismo u obzir uzimali ukupne napore koje su uložile političke stranke da se približe mladim biračima, već smo se samo fokusirali na njihove odgovore tokom telefonskog poziva Birača X, par dana pred početak kampanje. To međutim mnogo govori o stavovima političkih stranaka prema novim mladim glasačima. Da li je realistično očekivati - uzimajući u obzir odgovore većine stranaka - da mladi glasači, oni koji glasaju po prvi put, naprave revoluciju na bh. političkoj sceni? Činjenica da su imali loš učinak pri pružanju bazičnih informacija koje su se od njih zahtijevale, ukazuje na političku slabost. Uzimajući u obzir da je čitava jedna generacija mladih u političkoj apatiji, postoji opasnost da će se cijeli jedan dio bosanskog društva u potpunosti nestati sa biračkog radara. Ovi rezultati trebali bi poslužiti i kao poziv političkim partijama u BiH, ali i onima koji glasaju prvi put. Pažljivo razmislite prije nego zaokružite neku od opcija, jer je svaki glas bitan.

ANNEX 1 – Rezultati

Rang	Političkal stranka	1. Atmosfera poziva					2. Informativnost				3. Mogućnost za sastanak			4. Promotivne aktivnosti				Total (bodovi)	
		Pozdrav	Učtivost	Informativnost	Pristupačnost	<i>Sub-total</i>	Kandidati	Program	Odgovaranje na pitanja	<i>Sub-total</i>	Stranačka hijerarhija	Vremenski rok	Dostupnost	<i>Sub-total</i>	Javni događaj	Članstvo	Promotivni materijal		<i>Sub-total</i>
1	SBB	4	4	3	4	15	3	3	4	10	3	2	4	9	2	2	2	6	74
2	PDP	3	4	4	3	14	2	3	4	9	5	2	4	11	1	1	2	4	72
3	NS	4	3	2	4	13	2	2	4	8	5	2	4	11	2	2	2	6	70
4	LDS	3	4	3	3	13	3	3	3	9	5	2	4	11	1	1	2	4	70
5	HDZ 90	3	3	4	3	13	3	3	3	9	4	2	3	9	1	1	2	4	66
6	BPS	3	3	2	3	11	1	2	4	7	3	1	4	8	2	2	2	6	58
7	SDS	2	2	4	3	11	2	3	3	8	2	2	4	8	1	1	2	4	58
8	HDZ	2	2	3	4	11	1	2	4	7	4	0	2	6	1	2	2	5	53
9	SNSD	1	2	1	2	6	3	2	2	7	5	2	3	10	2	1	2	5	51
10	SDA	4	4	1	1	10	1	1	1	3	2	2	4	8	1	2	2	5	47
11	DNZ	2	2	1	4	9	1	1	1	3	4	2	2	8	1	1	1	3	43
12	SDP	4	4	2	2	12	1	1	1	3	1	0	1	2	1	1	1	3	37
13	SBH	1	1	1	4	7	1	1	4	6	1	0	1	2	1	1	2	4	34
14	NSR-B	2	1	1	4	8	1	1	4	6	1	0	1	2	1	1	1	3	35
15	SRS	1	2	1	2	6	2	1	1	4	2	0	2	4	1	1	1	3	31

ANNEX 2 – Sistem ocjenjivanja

Indikator

Sistem ocjenjivanja

1. dio za cilj je imao ocijeniti opću atmosferu telefonskog poziva, da li je sugovornik bio uctiv i informativan i koliko je truda uloženo da se kontaktira i dobije sugovornik.	
<p>Pozdrav: Da li su vam rekli svoje ime/poziciju, naziv političke stranke?</p> <p>Učtivost: Da li su komunicirali s poštovanjem i na prijateljski način?</p> <p>Informativnost: Da li su vam dali zadovoljavajuću informaciju o svom planu / o tome kada će predstavnik biti dostupan da porazgovara s vama?</p>	<p>1 = Loše</p> <p>2 = Prosječno</p> <p>3 = Zadovoljavajuće</p> <p>4 = Odlično</p>
<p>Pristupačnost: Koliko je pokušaja bilo potrebno da se kontaktira sugovornik? Da li su vas zamolili da pozovete ponovo? Da li su obećali da će vas pozvati (nakon što su zapisali vaš broj) i da li su ili nisu nazvali?</p>	<p>1 = Tri pokušaja da se dobije sugovornik i molba da se pozove ponovo sljedeći dan</p> <p>2 = Dva pokušaja da se dobije i molba da se pozove ponovo sljedeći dan</p> <p>3 = Dva pokušaja da se dobije i uspjeh istog dana</p> <p>4 = Prvi pokušaj da se dobije sugovornik</p>
2. dio za cilj je imao procjenu kapaciteta sugovornika da obezbijedi tačnu informaciju o kandidatima i programu, i da li sugovornik može obezbijediti takvu informaciju na licu mjesta i da li mora proslijediti vaš poziv/odgoditi odgovor.	
<p>Kandidati / Program: Da li su vas informirali o svojim kandidatima i političkoj platform, da li su se držali svojih polja stručnosti? Da li su vam dali dragocjene primjere ili su zbunjeni? Da li se čini da imaju unaprijed smišljene odgovore ili su spontani?</p>	<p>1 = Nema informacije</p> <p>2 = Djelimična informacija</p> <p>3 = Sve informacije</p>
<p>Odgovaranje na pitanja: Da li moraju potražiti informacije ili mogu odgovoriti na licu mjesta? Da li pitaju druge kolege za informaciju? Da li su vas preusmjerili nekome drugom/na različitu strukturu? Na koga/koju?</p>	<p>1 = Sugovornik je obećao da će nazvati, ali nije</p> <p>2 = Obećali su da će nazvati s više informacija i ispunili su obećanje</p> <p>3 = Sugovornik je proslijedio vaš poziv da porazgovarate s nekim drugim</p> <p>4 = Sugovornik je bio u stanju odgovoriti na vaša pitanja na licu mjesta</p>

Indikator

Sistem ocjenjivanja

3. dio bavi se mogućnošću susreta sa predstavnikom stranke, njegovom / njenom pozicijom unutar stranačke hijerarhije i dostupnosti, te da li se možete sastati u razumnom vremenskom roku.

Stranačka hijerarhija: Na kojoj poziciji je osoba unutar stranačkog aparata s kojom imate mogućnost da se sastanete? Da li je volonter, član stranke, predstavnik mladih, član stranačkog osoblja, kandidat? Da li se osoba ponašala drugačije zbog svoje pozicije u stranačkoj hijerarhiji?	1 = Sugovornik vas preusmjeri na sjedište stranke
	2 = Predlažu sastanak sa visokorangiranim predstavnicima, ali je malo vjerovatno da će se desiti
	3 = Preusmjere vas na organizaciju mladih
	4 = Preusmjere vas na srednjerangiranog predstavnika
	5 = Preusmjere vas na visokorangiranog predstavnika ili kandidata
Vremenski rok: Koji vremenski rok su predložili između telefonskog razgovora i sastanka? Da li su prosljedili vaš poziv na drugog sugovornika? Da li su odložili odgovor na pitanje da li je moguće dogovoriti sastanak?	0 = Nije naveden
	1 = Dug vremenski rok (više od 24 sata)
	2 = Kratak vremenski rok (manje od 24 sata)
Dostupnost: Da li su predložili/složili se da se lično sastanete? Da li su pokazali određeno oduševljenje zbog činjenice da ćete se sastati s njihovim kandidatom?	1 = Nisu uspjeli zakazati sastanak
	2 = Sastanak zakazan uz ogroman trud
	3 = Sastanak zakazan nakon drugog upita
	4 = Sastanak je lako zakazan
4. dio za cilj ima utvrditi da li vas je ijedna politička stranka spontano pozvala na javni događaj poput mitinga, i da li promoviraju svoje aktivnosti nuđenjem članstva u stranci i/ili promotivnog materijala.	
Da li vas pozivaju na javne događaje kao što je miting?	1 = Ne
Da li vam predlažu da postanete član stranke ?	2 = Da
Da li sugeriraju da će vam ponuditi promotivni materijal kada ih posjetite?	

ANNEX 3 – Lista akronima političkih stranaka (po abecednom redu)

BPS	Bosanskohercegovačka Patriotska Stranka- Sefer Halilović;
DNZ	Demokratska Narodna Zajednica BiH;
HDZ	Hrvatska demokratska zajednica BiH;
HDZ 90	Hrvatska demokratska zajednica 1990;
LDS	Liberalna demokratska stranka;
NS	Naša Stranka;
NSR-B	Narodna stranka Radom- Za boljitak;
PDP	Partija demokratskog progresa RS;
SBB	Savez za bolju budunost BiH;
SBH	Stranka za BiH;
SDA	Stranka Demokratske Akcije;
SDP	Socijaldemokratska partija BiH);
SDS	Srpska demokratska stranka;
SNSD	Savez nezavisnih socijaldemokrata;
SRS	Srpska radikalna stranka